

Kogemusi Viljandi Rajooni Koolinoorte Looduskaitse
Rahvaülikooli tegevusest.

Orest Niinemäe

Meie koolides on õpilasi, nende hulgas ka Eesti Looduskaitse Seltsi noorliikmeid, kellel on suur huvi ja tahe tegeleda looduskaitsega - oida tõelised meie kodumaa patrioodid. Koolide pedagoogidele on selles töös abi vaja, eriti arvestades sellega, et maa 8-kl. koolide bioloogiaõpetaja töö on tükeldatud mitme aine õpetamisega ning kooliaia ja loodussõprade ringi juhtimisega. Viljandi rajoonis pole loodussõprade maja ega tööta pioneeride maja juures loodusesõprade ringi, kes koordineeriks rajoonis loodusesõprade tööd. Seepärast asutati 1976.a. ENSV Looduskaitse Seltsi Viljandi ja Suure-Jaani osakond ^{pool} kooskõlastatult Viljandi Rajooni RSN TK Haridusosakonna ja ELKNÜ Viljandi Rajoonikomiteega, Viljandi Rajooni Koolinoorte Looduskaitse Rahvaülikooli. Rahvaülikooli töö juhtimiseks moodustati Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad: ENSV Looduskaitse Seltsi Viljandi ja Suure-Jaani osakonna esindajad, Rajooni TK Haridusosakonna koolide inspektor, ELKNÜ Viljandi Rajoonikomitee sekretär, Viljandi Metsamajandi insener, Viljandi Koduloomuuseumi teadus ja Viljandi Rajooni Põllumajanduskoondise Keskkonnakaitse vanemspetsialist. Nõukogu koosseisu ja tööplaani ning Rahvaülikooli õppeprogrammi kinnitab Viljandi Rajooni RSN Täitevkomitee aseesimees. Õppeprogrammi koostamisel lähtuti NSV Liidu Pedagoogika Teaduste Akadeemia Õppetöö Sisu ja Metoodika Teadusliku Uurimise Instituudi poolt koostatud juhendist "Looduskaitse-alase töö tugevdamisest üldhariduslikes koolides" (Koolidele antud ENSV Haridusministeeriumi poolt 1973.a.). Kogu õppe- ja kasvatustöö põhiülesandeks seati kasvatada noortes leninlikku suhtumist loodusesse, seega luua eeldused, et meie kasvav põlvkond täidab NSVL ja Eesti NSV konstitutsiooni nõudeid, eelkõige teadmisel: NSV Liidu kodanikud on kohustatud hoidma ^{loodust} ja kaitsma selle rikkusi.

Õppeprogramm ja õppetöö.

Õppeprogrammi põhitemaatika projekti koostas RÜ Nõukogu kooskõlastatult ENSV Looduskaitse Rahvaülikooli Vabariikliku Nõukogu esimehe Jaan Eilartiga. Õppeplaani koostas ja täpsustas Rajooni Koolinoorte Looduskaitse Rahvaülikooli Nõukogu.

Õppeplaani saavad kõik koolid hiljemalt oktoobrikuu algul, kuid suulise informatsiooni juba augustikuu nõupidamisel. Õppused toimuvad üks kord kuus. Õppetöö kestvus üks aasta, kuid kahel järgneval õppeaastal erineva programmiga. Mitmeaastase programmi puhul peaks olema igal aastal mitu õppegruppi, seda on aga raske ülerajooniliselt teostada. Ühel õppeaastal põhiteemadeks vesi, maa-
varad ja atmosfäär, teisel aga elusloodus (puud, metsad, niidud, loomastik ja heakorrastus).

Õppeprogramm koosneb:

1. Üldloengud kõigile õppureile.
2. Seminar-õppused huviala gruppidele ja iseseisva töö juhendamiseks.
3. Konverentsid: a) kohtumised Viljandi rajoonist pärinevate teadlaste, kirjanike, kunstnike j.t.
b) õppurite uurimistööde ettekanded.
4. Preemiaekskursioon tublidele õppuritele, kes on esinenud konverentsil või saanud tunnustuse muude töödega.
5. Kooliõppes tööd.

A. Õppeplaani 1979./80.8.a.

a. Täiendavad ülesanded õppeplaani koostamiseks.

- a. Lähtuda õppuste organiseerimisel NLKPKK otsusest "Ideoloogia-
töö ja poliitilise kasvatustöö edasiseist parandamisest".
- b. Jätkata NSV Liidu ja ENSV õpetajate kongresside läkitustes
antud ülesannete täitmist, eriti töökasvatuse ja kodukoha
armastuse osas.
- c. Tähistada V.I. Lenini 100. sünnipäeva.
- d) Tähistada ENSV 40. aastapäeva ja 1980.a. olümpiamänge -
osaledes selleks korraldatavatest õpilastööde näitustest rajoonis
ja vabariigis.

B. Õppused toimuvad algusega kell 13.00 Viljandi V Keskkoolis,
Paala tee 46.

1. oktoober 1979.

- a. Tänapäeva looduskaitse mõiste ja ülesanded - H.Hallemaa, Viljandi
Raj. Põllumajanduskoondise keskkonnakaitse vanemspetsia-
list.
- b. Kool ja looduskaitse - H.Relve, ENSV Metsainstituut.

- c. Rajooni kirjandusvõistlus "Inimene ja loodus" - H.Kattai -
Rajooniraamatukogu.
- d. Loodusekaitse-alase kirjanduse näitus - H.Ilves - Rajooni
raamatukogu.
- e. Koolinoorte Looduskaitse RÜ õppeplaan 1979./80.õ-a. -
O.Niinemäe - LK RÜ Nõukogu esimees.

2. 16.november 1979

- a. Sood ja rabad - nende kaitse - H.Vilbaste, Nigula raba direktor.
- b. Looduskaitse - alad ENSV-s - A.Kaljo, Tallinna Loodusemuuseumi
teadur.
- c. Kodumbruse heakorrastuse põhimõtteid - O.Niinemäe, RÜ Nõukogu
esimees.

3. 14. detsember 1979.

- a. Atmosfäär ja selle kaitse - J.Saar, Tallinna Õhukaitse Inspekti-
ooni juhataja.
- b. Maapõuevarade kaitse - Dr. H.Viiding, TA Geoloogia Insti-
tuudi direktor.
- c. Maastikuhooldus ja selle olukord Viljandi rajoonis - H.Hallamaa,
Viljandi Põllumajanduskoondise Keskkonnakaitse
v.inspektor.

4. 18. jaanuar 1980.

- a. Vesi ja selle kaitse - A.Mäemets, Võrtsjärve Limnoloogia Jaama
teadur.
- b. Viljandi rajooni järved - A.Mäemets, Võrtsjärve Limnoloogia
Jaama teadur.
- c. Meri ja antropogeense faktori mõju sellele - H.Kukk, NSVL Balti-
mere TUI Tallinna osak. teadur.
- d. Konsultatsioonid kodu-uuri jaoks - O.Niinemäe, RÜ N.

5. 29. veebruar 1980.

Konverents - Minu kallie kodukoht.
Õppurite ettekanded ja näitus.

6. 22. märts 1980

Konverents "Kohtumine Viljandi rajoonist pärinevate kirjanikega".

7. 11. aprill 1980

Seminari õppused.

- a. Noortelt naturalistidelt teadusele - T.Univer, Polli Katsebaasi teadur.
- b. "Rohelised patrullid" - Loodussõprade Keskmaja.
- c. Loodusevaatlused - " -
- d. Lindudele ja ulukitele lisaööda varumine - Viljandi Metsamajand.

8. 16. mai 1980, kell 8.00 - 20.00

Preemiaekskursioon Vändrasse - O.Niinemäe, V.Ennulo - RÜ Nõukogu.

9. Osavõtt näitustest.

- a. ENSV 40. aastapäeva ja "Olümpia 80" õpilastööde näitused Viljandis ja Tallinnas.
- b. Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näituse Noorte Naturalistide Paviljonis teemal "Kallis kodukoht" - O.Niinemäe, RÜ Nõukogu.

10. Osavõtt uurimuslike töödega.

- a. Üleliiduline pioneeride ja koolinoorte ekspeditsioon "Minu kodumaa NSV Liit" noorte kodu-uurijate konverents.
- b. Bioloogiaolümpiaad.

11. Koolisisene töö

- a. Osavõtt võistlusest "Kaitseme loodust".
- b. Osavõtt "Roheliste patrullide" tööst.
- c. Töö kooliaias ja kodumajandis ning metskommas.
- d. Osavõtt looduskaitsekuu, lindude- ja metsapäevadest.
- e. Loodusvaatlused
 - I Ornitoloogilised ELUS -ile.
 - II Fenoloogilised NLS Keskmajale.
- g. Ravimtaimede kogumine.
- f. Lindudele ja ulukitele lisaööda varumine.

B. Õppeplaan 1980./81.õ-a.

Täiendavad ülesanded õppeplaani koostamisel.

- a. Võtta tähelepanu keskpunkti noorte ökoloogilise kasvatustöö.
- b. Aidata täita NSVL Ülemnõukogu X koosseisu IV istungjärgu otsust NSV Liidu majandusliku ja sotsiaalse arengu 1981.a. riiklikust plaanist.

- e. Tugevdada õppuste seostamist teaduse, elu ja kommunistliku ülesehitustöö praktikaga, lähtudes NLKP XXVI kongressi ettevalmistamise ülesannetest, juhindudes NLKP KK 1980.a. juulipleenumi otsusest, noorsoo kommunistliku kasvatusel tõhustamisel seostatult looduskaitse-alaste probleemidega.
- B. Õppused toimuvad algusega kell 13.00 J.Kõleri nim. Viljandi IV Kesk-koolis, Uueveski tee 1.
1. 24. oktoober 1980
 - a. Viljandi Rajooni Koolinoorte Looduskaitse RÜ õppused ja tööülesanded 1980/81. 3.-a. - O.Niinemäe, RÜ Nõukogu esimees.
 - b. Keskkonnakaitse aktuaalseid probleeme ja ülesandeid - V.Pommer, Mahtsa Rohelise Võõndi looduskaitse inspektor.
 - c. Looduskaitse korraldusest Viljandi rajoonis - N.Täär, Viljandi Loodi metskonna looduskaitse inspektor.
 2. 21. november 1980
 - a. Loomastik ja selle kaitse - M.Kaal, Tallinna Loomaaia direktor.
 - b. Linnustik ja selle kaitse - H.Veromann, TA Zooloogia Inst. ornitoloog.
 - c. Viktoriin "Kas tunned neid linde" - H.Veromann, O.Niinemäe, V.Ennolo.
 3. 19. detsember 1980
 - a. Maastikuhooldus ja heakorrastus - meie kõigi ülesanne - H.Hallamaa, Viljandi Põllumajanduskoondise keskkonnakaitse vanemspetsialist.
 - b. Orhideelistest ja nende kaitsest - O.Smeidt, ENSV Loodusemuuseumi direktori asetäitja.
 - c. Grupiõppused:
 - I "Rohelised ja sinised patrullid" - Pärnu Loodusõprade maja.
 - II Jahindus ja looduskaitse - Eesti Jahimeeste Seltsi Viljandi osakond.
 4. 16. jaanuar 1981
 - a. Viljandi rajooni metsad ja nende kaitse - M.Vanatoa, Viljandi Metsa-
majandi vanem inspektor.
 - b. Lahemas Rahvuspark - P.Nikitina, ENSV Loodusemuuseumi osakonna juhataja
 - c. Loodus ja kodu-uurimine - L.Linnus, Noorte Turistide Maja direktori asetäitja.
 5. 13. veebruar 1981
 - Kehtumiskonverents "Loodus ja kunst" - Viljandist pärinevad kunstnikud.

6. 13.märts 1981

Konverents " Loomariigi kaitsest " - Õppurite ettekanded.

7.

- a. Kodumbruse kaunistamine ja hooldamine - inimese moraalse palge peegelpilt - O.Niinemäe RÜ Nõukogu.
- b. Õpilaste Teaduslik Ühing ja selle tegevus - O.Niinemäe RÜ Nõukogu.
- c. Grupiõppused:
 - I Ravimtaimede kogumine - Viljandi Peaapteek
 - II Tõid koolimetskonnas - Viljandi Metsamajand
 - III Loodusvaatlused - Pärnu Loodusesõprade Maja

8. 15.mai 1981

Preemia-ekskursioon Jõgeva Sordiaretusjaam - J.Pöögelmanni nim. Maakutsekeskkool - Kõo - Olustvere Sovhoostehnikum - O.Niinemäe, V.Ennola RÜ Nõukogu.

9. Koolimisesed tööd.

- a. Osavõtt võistlusest " Kaitseme loodust ".
- b. Osavõtt " Roheliste ja Siniste patrullide tööst ".
- c. Töö kooliaias, kodumajandis ning metskonnas.
- d. Osavõtt looduskaitsekuu, lindude - ja metsapäevadest.
- e. Loodusevaatlused:
 - I Ornitoloogilised ELUS-ile
 - II Fanoloogilised NLS keskmajale.
- g. Ravimtaimede kogumine.
- f. Lindudele ja ulukitele lisasööda varumine.

Lektoreid õppustele on leidnud RÜ Nõukogu, mõningal määral Vabariikliku Nõukogu kaasabil. Õppetöö näitlikustamiseks on kasutatud diapositiive, kitsasfilme ja naturaalseid materjale. Peale õppeplaanides märgitud lektorite on varematal õppustel hästi esinenud veel ELKS-i aseseimees J.Eilart, THU prof. dr. E.Kumari, EPA prof. dr. E.Laas, Metsainstituudi teadur H.Relve, Tallinna Loodusesõprade Maja direktor U.Roosimaa, Tallinna Loodusemuuseumist teadur A.Kalja, ELKS-i Tallinna osakonna teadur V.Kasemets jt.

Õppused on olnud sisukad ja õppuritele huvitavad, mistõttu on mõned õpilased isegi asunud õppima Tartu V Keskkooli ja Kuremaa Metsatehnikumi.

Konverentsid.

Kohtumiskonverentsid Viljandist pärinevate või seal töötanud teadlaste, kirjanike ja kunstnikega on temaatilised ja sügavalt kasvatuslikud. Igale kõnelejale antakse lilli ja meeneid tema endise kooli õpilaste või

kunagise töökoha kolleegide poolt. Kõigi konverentside puhul on trükitud kutsed õppuritele ja külalistele.

Esimene konverents toimus 1978.a., mil kohtuti loodusteadlastega. Nad kõnelesid: prof. bioloogia dr. Atko Viru "Võimalusi tugevdada inimese organismi", prof. bioloogia dr. Toomas Frey "Ökoloogia ja looduskaitse", ornitoloog biol. kand. Olav Renno "Viljandi noorte looduseuurijate tegevusest 30 aastat tagasi" ja ENE toimetaja ja ajakirja "Horisont" osakonna juhataja Uudo Roosimaa "Looduskaitse organisatsiooniline intensiivistamise algastaid Viljandis."

1979.a. toimunud kohtumiskonverentsil Viljandi rajoonist pärinevate põllumajandusteadlastega oli kutsel trükitud deviis: "Meie riigivapil on kuldseid nisupead. Meie leib on talupoja, töölise ja haritlase ühistöö tulemus" (L.I.Breznev).

EPA professorid, põllumajanduse teaduse doktorid Jüri Kuum, Juan Lepajõe ja Harald Tikk kõnelesid maaparandusest, teraviljakasvatamisest ja loomakasvatusest ning Polli Katsebaasi direktori asetäitja, põllumajanduse teaduste kandidaat Evald Pärtel puuviljandusest.

1980.a. toimunud konverents.

"Viljandi ja kirjanikud" deviisiks oli Minni Nurme luulesõnad: "Vana tamm noorte õunapuude kõrval kohinal kõneleb muistsetest istutajatest".

Viljandimaalt Paistu kihelkonnast pärinev poetess Minni Nurme kõneles looduse- ja koduarmastusest oma luules ning Tervastust pärinev proosaist Nikolai Baturin oma sidemest kodukohaga ja selle kajastumisest tema loomingus.

Viljandi Kultuurikooli teatrikunstiõppejõud, poetess Elle Are kandis ette Minni Nurme ja enda luulet.

Viljandi Kaugõppe Keskkooli õppejõud noorkirjanik Jaak Sarapuu ütles tänuõnu külalistele ja esitas lühike enda teostest.

1981.a. konverentsil "Loodus ja kunst" oli deviisiks: "Kunst on tükike loodust, mida näidatakse kunstniku temperamendi läbi."

Esimasena vestles graafik Silvi Väljal, kõigile õpilastele tutud õpikute illustraator. Tema kõneles oma loodusearmastusest ja selle kajastumisest tema loomingus. Ettekannet täiendasid tema graafilised lehed ja lasteraamat "Jussikese seitse päeva". Skulptor Aino Sepp - Tõnissoni, kui endine Viljandi Pioneeride Maja õppejõudu meenutasid tema skulptuurid "Noor Naturalist" ja "Noor tehnik" Viljandi Pioneeride pargis. Rohke pildimaterjal muutis tema ettekande väga meeldivaks.

Kolmandana esines Viljandimaalt pärinev ja Viljandis elav maalikunstnik Juhan Muks. Tema Viljandi maastikud ja teised looduseteemalised maalid on tuttavad mitmete näituste kaudu nii Viljandis, Tartus kui ka Tallinnas. Oma osava sõnaga ta tekitas kuulajaskonnas elevust ja elustas küsimusi tema tööst.

Nende konverentsi ava- või lõppeõna ütlejaks on tavaliselt Viljandi Rajooni RSN Täitevkomitee esimehe asetäitja Aime Kummik, Rajooni Haridusosakonna juhataja Eduard Trull, koolide inspektor V. Ennulo, ELKRU Viljandi Rajoonikomitee sekretär V. Mäe, NLK RÜ Nõukogu esimees O. Niinemäe.

Õpilaskonverentsid.

Igal õppeaastal veebruari- või märtsikuul on toimunud õpilaste uurimustööde konverents. Konverentsi üldteema teatatakse koolidele eelmise õppeaasta lõpul ja antakse soovitusi uurimustööde alateemade valikuks ja tööde juhendamiseks ning ettekannete vormistamiseks. Konverentsidega tähistatakse meie kodumaa tähtpäevi ja looduskaitse-alaseid riiklikke sündmusi.

Kõik ettekannete autorid esitavad oma tööde esialgsed variandid RÜ Nõukogule vähemalt üks kuu enne konverentsi. RÜ Nõukogu aktiiv tutvub töödega, teeb omapoolseid ettepanekuid täienduste ning paranduste tegemiseks ning annab soovitusi, millised osad uurimistööst konverentsil ette kanda ja kui palju aega selleks lubatakse. See toimub põhimõttel, et RÜ Nõukogu ülesanne ei ole mitte õpilaste tööde üle kohtumõistmine, vaid uurijate virgutamine ja abistamine.

1977.a. toimus esimene konverents, teemal "Loodus - ajaloo- ja kultuurimälestisena". Sellega tähistati ajaloo- ja kultuurimälestiste kaitse seaduse kehtestamist NSV Liidus. Kutsetele trükiti deviisiks L.I. Brežnevi väljend. "Kuid on võimalik ja tuleb, seltsimehed, õilistada loodust". Konverentsil kanti ette 7 tööd, teemadel: 1) Tema minevikus ja olevikus (Puiatu 8-kl.), 2) Looduskaitse-alaseid põlispuid Viljandi rajoonis (Viljandi V Keskkool), 3) Viljandi linna puisteed (J. Köleri nim. Viljandi IV Keskkool), 4) Olustvere park (Paala 8-kl. kool), 5) Polli park (Kuija Keskkool), 6) Abja Keskkooli pargi põlispuid (Abja Keskkool) ja 7) Lilled rahvatraditsioonis (Kärstna 8-kl. kool). Viis esimest tööd kanti ette 23. - 24. aprillil 1977, Tüüri toimunud Vabariiklikul kodu-uurijate konverentsil "Minu kodumaa NSV Liit." Abja Keskkooli, Kärstna ja Puiatu 8-kl. kooli tööd eksponeeriti Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näituse Noorte Naturalistide Paviljonis, kus toimus konverentsil esinesid ettekannetega Puiatu ja Kärstna õpilased.

Kõik ettekanded koos fotostendidega konverentsil esinejatest ja konverentsi ajal toimunud näitusest eksponeeriti ka 1977.a. Tallinnas toimunud vabariiklikul õpilastööde näitusel.

1978.a. toimunud konverentsiga "Vesi ja veekaitse Viljandi rajoonis" tähistati veekoodeksi kehtima hakkamist Eesti NSV-s. Selle konverentsi ettevalmistamine sai alguse 1977.a. kevadel toimunud preemiaekskursioonist "Reis Võrtsjärvel", mil külastati ka Võrtsjärve Limnoloogia Jaama ja kohtuti teadur Aare Mäemetsaga.

Konverentsi kutsetele trükiti deviisiks: "NSVL kodanikud on kohustatud hoidma loodust ja kaitsma tema rikkusi" (NSVL Konstitutsioon). Konverentsiks valmis 20 ettekannet, teemadel:

- 1) Veekaitse üldprobleeme - 4 tööd
- 2) Viljandi rajooni järved - 8 tööd
- 3) Jõesed, allikad, tiigid ja teised veekogud - 8 tööd.

Nendest 9 tööd kanti ette Otepääl 22.-23. aprillil 1978 toimunud vabariiklikul noorte kodu-uurijate konverentsil "Minu Kodumaa NSV Liit" ja 10 tööd eksponeeriti Moskva Rahvamaajanduse Saavutuste Näitusele Noorte Naturalistide Paviljonis.

1979.a. konverents toimus teemal "Mets meile - meie metsale". Kutsetele trükiti deviisiks L.I. Brežnevi väljendus "Loodus on meie tervise, elurõõmu ja vaimse rikkuse ammendamatu rikkus". Nende uurimistööde teostamine sai alguse TA Eesti Loodusuurijate Seltsis 22.okt. 1977 Tartus toimunud nõupidamisel "Eesti metsade taim- ja seeneressursid" vastu võetud resolutsioonist. Vajalikud juhendid koolidele metsamarjade saagikuse uurimiseks koostas Metsamaajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi teadur Anu Murru. Juhendid koos soovitatava uurimisteemaga anti koolidele 1978.a. kevadel.

1980.a. konverentsil oli teemaks "Minu kallid kodukoht" ja deviisiks "Meie jõud on kõik, mida annab koduarmastus ülev ja karm" (Jaan Kärner). Konverentsi ettekannate koostamisel lähtuti NSV Liidu ja ENSV õpetajate kongresside läkitustest ja antud ülesannete täitmisest, eriti töökasvatuse ja kodukoha armastuse osas. Konverentsil kanti ette 22 uurimuslikku tööd, teemadel:

I Koduarmastus kirjanike, kunstnike j.t. loomingus - (10 tööd). Nendes käsitleti kodukoha kirjanike elu- ja loomingut. Abja Keskkool - August Kitzbergi, Kärsna Hendrik Adamsoni, Holstre Mikkkel Veske, Juhan Kunderi, Paistu Johannes Semperi. J.Kõleri nim. Viljandi IV Keskkooli õpilastel oli vaatluse all Johan Kõleri kunstilooming ja dr. Jaan Port ehisaiandusearendajana, Rauna Kool tutvustas Heimtali paikkonna arhitektuuri mälestusi.

II Kodukoha loodus ja selle kaitse (9tööd). Puiatu 8-kl. Kool tutvustas oma kooli "Rahu ja sõpruse parki" ja "Jaht - minu kodulooduse kaitseja", Suislepa 8-kl. Kool andis ülevaate oma kooli looduskaitsealasest tööst. Paistu 8-kl., Kildu 8-kl. ja Kolga-Jaani 8-kl. Kool ning Nuia, Suure-Jaani ja Viljandi V Keskkool kirjeldasid kodukoha loodust ja selle vaatamisväärsusi ning kaitset.

III Looduseaannid ja nende kasutamine (3 tööd). Kalmetu 8-kl. Kooli teemaks oli "Ravimtaimed", Tääksi 8-kl. Koolil "Metsaannid" j.t.

Nendest töödest 10 kanti ette 26-27. aprillil 1980.a. toimunud noorte kodu-uurijate konverentsil "Minu kodumaa NSV Liit", millega tähistati V.I. Lenini 110. sünniaastapäeva. 5 tööd eksponeeriti Pärnus 9.-11. mail 1980.a. toimunud Vabariiklikul Loodusesõprade kokkutultkul. 7 tööd esitati koos Haridusosakonnaga bioloogia olümpiaadile.

V.I. Lenini 110. sünniaastapäevale ja Eesti NSV 40. aastapäevale pühendatud õpilastööde näitusel Viljandis eksponeeriti kõiki töid koos lisamaterjalidega ning Vabariiklikule õpilastööde näitusele viidi need kõik.

1981.a. toimus konverentsi "Loomariigi kaitsest" devlisis oli "Suur on loomariigi tähtsus teaduslikel, kasvatuslikel ja esteetilistel eesmärkidel" (NSVL seadus.- Loomariigi kaitsest ja kasutamisest). Konverentsiga tähistati selle seaduse kehtestamist NSV Liidus. Selleks konverentsiks valmis 35 tööd, millest 28 kanti ette teemal:

I "Linnud" (9) käsitleti koolimetsakondade linnustikku (Viljandi V ja Mõisaküla Keskkool), Viljandi, Suure-Jaani, Kõpu, Kalmetu ja Sürgavere ümbruskonna linnustikku.

II Ulukid ja teised loomad (19) käsitleti koduümbruskonna ulukeid: metskits, metssiga, põder, karu; uruloomad: kährik, orav ja kahepaiksed, kalad, kuklased. Konverents lõppes Nuia Keskkooli õpilase Tiia Muska ettekandega "Minu lemmikloom - kass".

Nendest töödest 35 esitati:

- 1) Bioloogia olümpiaadile - 14 tööd
- 2) Konverentsile "Minu kodumaa NSV Liit" - 10 tööd
- 3) Õpilaste Teaduslikule Ühingule - 14 tööd - nendest 9 looduskaitse sektsioonile.

Esitati Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näituse Noorte Naturalistide Paviljonile - 2tk.

Seminar - õppused.

Seminar-õppused - osa neist kogu auditooriumile, nagu heakorrastus, suvised tööd põllumajanduses, metsades ja parkides, ravimtaimede kogumine, kodu-uurimine.

Gruppidele - iga kooli aktiivile, ka mitte RU õppureile, Rohelised ja sinised patrullid, ornitoloogilised ja fenoloogilised vaatlused ning ulukitele ja lindudele lisasööda varumine. Nende õppuste põhilised läbiviijad on kohalikud looduskaitse inspektorid, apteekrid, Polli Katsebaasi teadurid, Noorte Turistide Maja ja Loodusesõprade Maja töötajad.

Preemiaekskursioonid.

Igal kevadel lõppõppusena toimub preemiaekskursioon neile õppureile, kes konverentsidel esinesid ettekannetega, saavutasid esikohti viktoriinidel, tegid uurimuslikke töid, valmistasid herbariume, jne. Ekskursiooni kulud kannab ENSV Looduskaitse Selts. Ekskursiooni marsruut on koostatud selliselt, et sellel teel täiendatakse looduse- ja kultuuriloolisi teadmisi ning tutvendatakse meie kodumaal tänapäeva tundmist. Ekskursiooniga õpitakse täitma *nende* korraldamise eeskirju.

1977.a. oli 6-tunniline laevareis Võrtsjärvel. Giidiks oli RU Nõukogu sekretär Viljandi Koduloomuuseumi teadur T.Külma, kes jagas teadmisi Võrtsjärvest ja selle piirimaadest. Külastati ka Võrtsjärve Idmoloogijaama, kus tutvustati sealsete teadlastega ning avaldati soov, et järgmisel õppeaastal tuleks RU õppustele esinema järvede - teadlane biol. kandidaat Aare Mäemets.

1978.a. ekskursionsioon viis A.H.Tammsaare maile. Sellega tähistati suure loodusearmastaja, kirjaniku A.H.Tammsaare 100.sünnipäeva. Tagasusõidul külastasime Maatra sõja paiku, Rapla haldushoonet, Kamsatka uuri ja Karl von Dittmari kodukohta end. Käru mäe.

1979.a. ekskursionsiooniga Põlva rajooni täiendati omi teadmisi heakorras- tuse ja maastiku hoolduse alal ning tunti suurt huvi sealse loodusemuuseumi vastu. Külastati Põlva kalmistul Johannes Käisi j.t. kultuuritegelaste kalme.

1980.a. ekskursionsioonil Vändrasse õpiti tundma Eesti looduskaitse ajaloo m õningaid allikaid. TA Geoloogia Instituudi väliturimisbaasi Särghaua. Vaadeldi Särghava perekonna mälestuspuid 1806.a. alates ja istutati nende lähisele tamme ja pärna. Pikem peatus oli C.R.Jakobsoni talumuuseumis. Tutvutimuseumiga ja tähistati koos Vändra Keskkooli õpilastega C.R.Jakobsoni koolilugemiku " Helmed " 100a. ilmumise juubelit.

ja Teetudes lugemikus " Helmed " avaldatud emotsionaalsetele väljendus- tele: "... tugeva tamme all peavad mehed tarka nõu... istutasid poisid tamme, "...õitsva õrna pärna all ela b neiu oma unelmariigis..." - istutasid tüdrukud pärna ja "... tuleb aeg, kus ka meie maal teiste lilledel seas roosisid kasvatatakse - istutasid pedagoogid pargiroosi. Vändra Keskkooli õpilased istutasid teiste puid. Kogu see sündmus jäädvustati muuseumi mälestus- raamatusse koos õpilaste allkirjadega. Edasi viidi lilli C.R. Jakobsoni

hauale. Järgnevalt külastati teisi Vändra kultuuriloolisi paiku. Pikem peatus oli endises Kadaka koolimajas Eesti rahvakirjanik E.Särgava sünnikodu muuseumis, kus sealsed kooli, lüü ja kirjaniku mälestuspuud jutustasid loodusearmastusest. Peale Vändra kalmistu külastamise oli pikem peatus Kirikumõisas. Seal meenutati esimest K.Körberi looduskaitse raamatut - "Lomisse-ramat" (1851), milles mõisteti hukka kaskedelt mäha kaapimine, pühadeks kaskede ja kuuskede maharaiumist jne. Siin kirjutas koolmeister Paul Undritz Eesti esimese klassivälise lugemisraamatu "Looduslood lastele I" (1877). See algab tükiga "Mullatükk". Siin jagas rahvale teadmisi loodusest J.W. Jannsen alates 1840.a. laulukoori õppuste lõpul. ^{Kõrber} Kõrbera asupaigas I.Koidula sünnipaiga mälestuskivi juures kõlas koduarmastuse hümn "Meil aia-äärne tänavas".

1981.a. ekskursiooniga, marsruudil: Jõgeva - Põltsamaa - Kõo - Olustvere süvendab õpilasis maaarmastust ja lugupidamist kutsesõiduse vastu. Jõgeva Sordiaretusjaamas tutvuti teadlaste tööga ja mõnede kaunite kodudega. Põltsamaal J.Pöögelmanni nimelise Maakutsekoolis ^{keskajal} ~~asutati~~ õppekabinettidega ja Eesti Aleksandrikooli ajalooa. Kõos saadi teada, et siin sai alguse esimene põllutöökool ja Olustvere sovhoostehnikumis selle kooli väljakujunemine. Tutvuti kooli õppekabinettide ja muuseumiga, koolipargis ühes Sakalamaa ajaloo toimivate arheoloogiliste kaevamistega ning kauni, suure pargi ja allodega.

Lõpetuseks.

Viljandi Koolinoorte Looduskaitse Rahvaülikoolis õpivad kõigi 23 eesti õppekeelega üldhariduskoolide õpilasi - peamiselt VII ja VIII klassist, mõned aga IX ja X klassist. Tulemuslikumad nende õppurite tööd, kus koolis on tubli bioloogja õpetaja. Nendeks on: Elvi Speek Puiatu 8-kl. kool, Maimu Lepp (Kalmetu 8-kl. kool) Eina Jaup (Täksi 8-kl. kool), Eino Leinsoo (Sürgavere 8-kl. k.), Borise Kahu (Suialepa 8-kl.k), Aino Kahu (Paiatu 8-kl. k.) Ivi Helves (Viljandi V KK), Hilma Allvee (Abja KK), Helju Martinson (Nuia KK), Helga Sams (Mõisaküla KK) j.t.

Rahvaülikooli õppureist on 16, ^{on} õpilaste Teadusliku Ühingu liikmed, 14 on saanud Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näituse medalid koos suhinnaga. Mitmed õpilased on asunud õppima Tartu V Keskkooli bioloogia kallakuga klassidesse, mõni õpib juba E P A -s metsandust või agro-

noomiat.

Vile õppeaasta jooksul on ^{õppinud} ~~arvud~~ lõputunnistuse ~~saanud~~ 974 õppurit. Enamik neist on õppinud kaks aastat, mõned isegi kolm või neli aastat. On ka neid, kes pole järjekindlalt õppustest osa võtnud ega saanud lõputunnistust.

Viljandis, 13.11.81

O. Vinnud